

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

IV Обикновено Народно Събрание

(пета извънредна сесия).

IV ЗАСЪДАНИЕ, ЧЕТВЪРТЪКЪ, 4 СЕПТЕМВРИЙ 1886 ГОДИНА.

(Начало въ 2 часа слѣдъ пладнѣ, подѣ председателството на подпредседателя г-на Тр. Панова).

Предсѣд.: (Звъни). Ще се чете списъка на г-да представителитѣ, за да се види кой присѣтствува и кой отсѣтствува отъ това засѣдание.

Секр. Мишевъ: (Чете): Отсѣтствуватъ:

Илия Цановъ, Петко Гетовъ, Д-ръ К. Помяновъ, Василь Вълковъ, Т. Иванчевъ, Стоица Тавалички, Н. Храновъ, Димитръ Дойчиновъ, Д-ръ В. Радославовъ, Савва Ивановъ, Ив. Гърковъ, Б. Бърневъ, Георгий Р. Цанковъ, Никола Живковъ, Филипъ Симиловъ, Т. Кърджиевъ, Драганъ Цанковъ, Д. Караначовъ, М. М. Гжлбовъ, Х. Хубанъ Кючуковъ, Райчо Каролевъ, М. Д. Тихчевъ, Османъ Бей, Ахмедъ Курбановъ, Илия Вълчевъ, Ив. Касабовъ, Георг. Соверовъ, Ив. Стамболовъ, Ахмедъ Есадовъ, Георгий Живковъ, Хр. Самсаровъ, К. Стоиловъ, Георг. Балкански, Афусъ Билялъ Ефенди, Д-ръ Рашко Петровъ, Захарий Стояновъ, Ив. Стояновичъ, Икономъ Георг. Тилевъ, Петръ Мусевичъ, Ив. Гоговъ, Ангелъ Теллийский, Георг. Лютаковъ, Ангелъ Горановъ, Д. Стойковъ, Ив. Гешановъ, Вълко Нейчовъ, Ив. Череповъ, М. Миневъ, Савва Стефановъ, Хр. Деневъ, Станю Черневъ, Д-ръ Михаловъ, П. Набодковъ, Ст. Мянчевъ, Т. Кювлиевъ, В. Влаховъ, Хр. Камбуровъ, К. Величковъ, Георгий Ив. Минчевъ, Ив. Мавровъ, Д. Мишковъ, Станко Х. Ангеловъ, и Н. Гатевъ.

Предсѣд.: Отъ 286 души представители въ днешното засѣдание присѣтствуватъ 222, отсѣтствуватъ 64. Има законното число депутати за да се отвори засѣданието и да се пристъпи къмъ разгледаніе въпроситѣ положени на дневенъ редъ. На дневенъ редъ иде доклада на комисията по проекта за отговора на тронното слово.

Второ, четение разни законопроекти и предложения, които правителството е внесло. Замолява се г-нъ докладчикъ да заеме мѣстото на трибуната и да докладва:

Доклад. Мирски: Г-да представители! Комисията, която избрахте за да състави отговора на тронното слово, произнесено въ народната сесия отъ г-да Регентитѣ къмъ представителството, като се въдушевлява отъ чувство, отъ което обичамъ да вѣрвамъ че се въдушевлявате и Ви, изработи тоя проектъ, който ще имамъ честта да Ви прочета. (Чете):

„Господа Регенти!

Народнитѣ представители, свикани на извънредна сесия въ днешнитѣ тежки за отечеството ни врѣмена, считаме за свой неминуемъ дългъ да изявимъ, че станълий на деветий Августъ т. г. позоренъ превратъ, дѣло на шепа злонамѣрени личности, покърти и възмути цѣлъ Български народъ, и го накара, като единъ человекъ, да възстане, наедно съ своята храбра войска, за да защити честта, независимостта и короната на България, и да възстанови законний редъ; а същеврѣменно да иска отъ Правителството строго наказание дѣйцитѣ на тоя престъпенъ превратъ.

Господа Регенти!

Българскиятъ народъ не намѣрва думи, съ които да искаже своето очудвание за самоотвержението и безпримѣрний патриотизмъ на Негово Височество Александръ I-й, който за запазване независимостта, свободата и правата на държавата ни, и за въ-

становление добри отношения между Императорското Русско и Българското правителства, великодушно се отказа отъ Българския Престолъ; Ний Народнитѣ Представители, хранимъ твърда надѣжда, че слѣдъ тая неопѣнима жертва, тия добри отношения ще се възстановятъ напълно.

Господа Регенти!

Ний сме дълбоко убѣдени, че всички Български граждани, като чувствуватъ и съзнаватъ отъ каква голѣма опасностъ се застрашава отечеството ни, ще се сплотятъ около правителството и ще му дадѣтъ нуждната помощъ и поддръжка, за да се запази реда, тишината и вътрѣшната безопасностъ, и за да излѣзе държавата ни цѣла и неповрѣдена отъ настоящата криза.

Народното представителство исказва своята сърдечна благодарностъ Вамъ, г-да регенти, и на правителството за взетитѣ мѣрки по обезпечение въ страната мира и спокойствието, както и за свикването възможно по-скоро Велико Народно Събрание, което съобразно съ Конституцията да избере князь за вакантний Български престолъ.

Господа Регенти!

Нар. Събрание ще разглѣда и рѣши съ нужното внимание внесенитѣ законо-проекти и предложения отъ правителството, въ което, приятно ни е да заявимъ, имаме пълна вѣра, че то, съ своята енергия, благоразумие и предвидливостъ, ще умѣе да пази и защитява интереситѣ и правата на отечеството.

Да живѣе България!»

(Гласове: Да живѣе България!)

Предсѣд.: Какъ желае Нар. Събрание, алинея по алинея ли да се чете, или изцѣло?

Н. Мановъ: Мисля, г-да, че трѣба да се разисква и приеме параграфъ по параграфъ отговора на тронната рѣчь, за да може да се даде възможностъ да се искаже всѣки какво мисли по отдѣлнитѣ пассажи.

Предсѣд.: Който не приема пассажъ по пассажъ да се разисква отговора на тронното слово, да си дигне ржката. (Никой не дига).

Доклад. Мирски: (Чете по пассажъ и се приематъ всички безъ възражение).

Предсѣд.: Ще се вотира изцело отговорътъ. Който не приема изцѣло прочетения отговоръ на тронното слово, да си дигне ржката. (Никой не дига). Значи приема се. (Гласове: да живѣе България).

На дневния редъ дѣто бѣше четение на разни законопроекти ще остане, защото не сѣ готови.

По заявлението на финансовата комисия, имало готово да се докладва. Желаетъ ли Нар. Събрание да се докладва? (Гласове: Желаетъ). Който нежелаетъ, да си дигне ржката. (Никой не дига).

Градинаровъ: Моля Ви се, както чювамъ комисаритѣ иматъ още работа. Дайте 10 мин. отиди, г-нъ предсѣдателю.

Предсѣд.: Давамъ на 10 мин. отиди.

(Послѣ распускъ).

Предсѣд.: Засѣданието се продължава. Г-нъ Доклад. Никифоровъ се замолява да заеме мѣстото на трибуната и да докладва.

Доклад. Никифоровъ: Г-да представители! Правителството на основание закона вотиранъ отъ Нар. Събрание въ минѣлата извънрѣдна сесия, имало преговори да сключи единъ заемъ отъ 9,000,000 лева съ съкровищни бонове, съ една Германска банка. Тия преговори по слѣдствие случката на 9-й Августъ били прекъснати и правителството сега намира да изиска да му се разрѣши да може да направи единъ заемъ, както намира за по-добрѣ или съ съкровищни бонове или окончателенъ заемъ. Съгласно законопроекта, който се представи въ вчерашното засѣдание, правителството иска да му се разрѣши да направи заемъ 33,320,450...

Въ комисията се намѣри, за по-добрѣ ще бѣде достатъчно ако се разрѣши на правителството да направи заемътъ 15,000,000 лева, на което и г-нъ М-ръ на Финанситѣ се съгласи.

Комисията не е направила въ настоящия законопроектъ измѣнение, само на мѣсто 33 е турила 15,000,000 лева и прибавя още единъ членъ за обяснение на проекта.

Законопроекта или закона ще гласи за напредъ споредъ комисията, както слѣдва. (Чете):

„ЗАКОНЪ

за допълнение къмъ законътъ за издаване съкровищни бонове.

Чл. 1. Разрѣшава се на Финансовия М-ръ да заеме максимумъ 15,000,000 лева отъ количеството на 33,320,450 лева, отпущнати чрезъ законътъ отъ 11 Юлий 1886 г. (указъ No. 104), било чрезъ издаване съкровищни бонове, било чрезъ окончателенъ заемъ, споредъ както намѣри Мин. Съвѣтъ за по-съобразно съ интереситѣ на страната.

Чл. 2. Въ случай, че заемътъ стане чрезъ издаване съкровищни бонове, позволява се на Българската Народна Банка да поржчителствува за тия бонове, ако нейното поржчителство се окаже необходимо.

Чл. 3. (Прибавенъ отъ комисията). Остатъкътъ отъ разрѣшенитѣ чрезъ закона отъ 11 Юлий 1886 г. 33,320,450 лева, може да се заематъ само съобразно съ сѣщия законъ».

При това ще прибавя, че въ комисията се разисква и такъвъ въпросъ: въ случай, че учреждението или най-послѣ корпорацията, която би се съгласила да даде заемъ на нашето правителство би поискало гаранция, то въ комисията се намѣри за добрѣ, че правителството може да даде въ залогъ желѣзницата Царибродъ-София-Вакарелъ. Тя е още на миѣние, че по никакъвъ начинъ правителството не може да си позволи да залага други доходи на държавата. Комисията намѣри за не нужно да се поменава това въ закона, защото се надѣва, че и тѣй нашия кредитъ не ще има нужда отъ специална гаранция, но това се помена въ комисията, ако стане нужно на правителството, може да се допустне това.

Шивачевъ: Бихъ желалъ да зная, кои сѣ били причинитѣ, че се съгласилъ М-ра на Финанситѣ на 15 милиона лева, а не както въ проекта. Неужели комисията е била толкова работна и могла да повлияе на нашето финансово положение, щото милионитѣ отъ 33 да станѣтъ на 15 милиона. Държавата не съ 15 но и съ 33 милиона не може да дойде въ нормално положение. За това желая да зная и да се освѣтли Нар. Събрание.

Предсѣд.: Ви вѣроятно не сте чели доклада.

Шивачевъ: Четохъ го.

Доклад.: Незная отъ гдѣ може да знае г-нъ Шивачевъ, че сж нужди на държавата 33 милиона лева за да дойде тя въ нормално положение. Когато се туря суммата 15,000.000 значи, че може да нѣма нужда нито отъ 15 милиона лева. Трѣбва да знае още и помни, ако иска, че закона отъ 11-й Юлий разрѣшава да се направи тоя заемъ за опредѣлена цѣль, именно за желѣзницата Царибродъ-София-Вакарелъ, за Руссе-Варненската желѣзница и други части за други цѣви. Тѣй щото, на правителството разбира се остава да се съобрази съ тоя законъ, защото той не се отмѣнява, а това е допълнение къмъ тоя законъ. Ако правителството има нужда да земе тия пари, 33 милиона лева, ще си послужи съ тоя законъ.

М-ръ Ив. Ев. Гешевъ: Има едно малко недоразумѣние. Ако се прочете първия членъ, ще видите, че правителството не е искало 33 милиона непремѣнно, защото казва: (Чете)

«Чл. 1. Разрѣшава се на Финансовия М-ръ да земе частъ или цѣлото количество на 33,320.450 л.» и т. и. т. Ще каже, че това ще да стане по единъ начинъ, който твърдѣ малко различава начина приетъ на 11-й Юлий чрезъ закона. Въ разискванията, които станѣха въ комисията, дойде се до таково заключение, че 15,000.000 лева ще бѣде достаточное количество за сегашнитѣ нужди на правителството, за да се направи едно малко уклонение прието въ закона отъ Нар. Събрание. За това се каза 15 милиона максимумъ или чрезъ издаване съкровищни бонове или окончателенъ заемъ, а разлика ще има 3-й членъ, както е приетъ отъ комисията, който ще казва, че тоя остатъкъ отъ 18 милиона лева ще се земе споредъ членоветѣ на закона гласуванъ въ посѣдната сессия.

Н. Мановъ: Подиръ разясненията дадени отъ г-на М-ра на Финанситѣ, явно се вижда безумѣтността на думитѣ на г-на Шивачева, мисля ще се бавимъ ако говоримъ нѣщо повече. Като членъ отъ комисията можъ да заявя само това, че не се свързватъ рѣцѣтъ на правителството, колкото се отнася за суммата 33 милиона лева. Ако намѣри за нужно, ще се ползува отъ закона, който вотирахме въ предишната сессия. Сега се ограничава работата въ суммата 15,000.000 лева и тая сума може да се реализира или съ съкровищни бонове или съ окончателенъ заемъ. Ето защо комисията ограничи максимума на сегашния заемъ на 15 милиона лева.

Шивачевъ: Азъ очаквахъ, отъ г-на Манова, който каза, че нѣма какво да каже повече отъ това което каза г-нъ М-ръ на Финанситѣ, нѣщо повече. Комисията могла да намали суммата на 15,000.000 лева. Нѣма нужда да се добавя, когато г-нъ М-ръ самъ каза, че ще може да си послужи съ тия съкровищни бонове, съ които щѣше да допълни нуждитѣ на държавата, между които бѣха и реквизиционнитѣ сумми, и ето нѣколко мѣсеци минѣха и тия сумми не се платили на много мѣста. Г-нъ М-ръ каза, че сж достаточни 15,000.000 лева. Тогава нѣма какво да кажа, съгласенъ съмъ.

Доклад.: Негова милость иска да ни занимава и забавлява. Ако той прочетеше доклада, и ако бѣше чюлъ думитѣ, които казахъ въ началото на долада, че правителството било въ преговори да земе 9 милиона лева на основание закона приетъ въ предишната сессия, то нѣмаше да ни забавлява съ неговитѣ праздни думи. Нѣма какво по-нататкъ да отговарямъ.

Грънчаровъ: Жално, наистина г-да, че има между насъ хора, които не виждатъ повече отъ очитѣ си. Тоя законъ е ясенъ и казва, че условията, по които билъ приготвенъ заема за съкровищнитѣ бонове билъ толкова сгоденъ, щото нѣ да ли ще имаме таквъ за бѣдѣще. Когато човѣкъ не иска да разбере, както г-нъ Шивачева, какво ще правимъ нѣма да му помогнемъ. Той каза още, че има голѣмъ ищахъ да забавлява представителитѣ съ неговитѣ думи. Съжелявамъ, че тѣй той прави.

Конкиловъ: Не е чюдно г-да, човѣкъкато г-на Шивачева да иска да забавлява представителитѣ. Както преди, тѣй и сега той поменава думитѣ «реквизиция». Азъ моля правителството да намѣри пари да му заплати за това, което е далъ той. (Смѣхъ).

Доклад.: (Чете):

„ЗАКОНЪ

за допълнение къмъ законътъ за издаване съкровищни бонове.

«Чл. 1. разрѣшава се на Финансовия М-ръ да земе максимумъ 15,000.000 лева отъ количеството на 33,320.450 лева, отпустнати чрезъ законътъ отъ 11-й Юлий 1886 г. (Указъ No. 104), било чрезъ издаване съкровищни бонове, било чрезъ окончателенъ заемъ, споредъ както намѣри Мин. Съвѣтъ за по-съобразно съ интереситѣ на страната».

Предсѣд.: Ще се вотира члена съ заглавието, споредъ както е измѣнено отъ комисията. Който го не приема, както се прочете отъ г-на Доклад., да си вдигне ржката. (Никой не вдига). значи, приема се.

Доклад. Никифоровъ: (Чете):

«Чл. 2. Въ случай, че заемътъ стане чрезъ издаване съкровищни бонове, позволява се на Българската Народна Банка да поржчителствува за тия бонове, ако нейното поржчителство се окаже необходимо».

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение. (Приема се).

Както казахъ въ доклада, комисията намѣри за нужно да добави трети членъ, който служи за разяснение на преднитѣ два члена. (Чете): «Чл. 3. Остатъкътъ отъ разрѣшения чрезъ закона отъ 11-й Юлий 1886 год. 33,320.450 лева, може да се зематъ само съобразно съ сжщий законъ». Т. е. съ закона издаденъ на 11-й Юлий 1886 год. или съ съкровищни бонове».

Предсѣд.: Който не приема чл. 3-й, както се прочете отъ г-на Доклад., да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Значи, приема се. Кога желае Нар. Събрание да стане трето четение? (Гласове: Утрѣ). Значи остава за утрѣ. — Има вече едно отношение отъ г-на М-ра на Финанситѣ. Моля г-на Секретаря да го прочете.

Секр. Мишевъ: (Чете):

Министер. на Финанситѣ.
Отдѣление Счетно.
No. 41997.
Септемврий 4-й 1886 г.
гр. София.

«До Г-на Предсѣдателя на IV-то Обикновенно Нар. Събрание.

На основание чл. 109 отъ Конституцията, при това честь имамъ да Ви прата, Г-не Предсѣдателю, по 300 екземпляра «законопроектъ за обръщание въ Държавна собственост частнитѣ имоти на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО бивший Князь» и доклада за

сжний, съ молба да го внесете въ настоящата сесия на Нар. Събрание за разгледане и одобрение.

Министръ : Гешовъ.

Главенъ Секретаръ : Хр. Бѣлчовъ.

И. Д. Началникъ на Отдѣлението : Наумовъ».

Предсѣд. : Кога желае Нар. Събрание да се прочете тоя законопроектъ? (Гласове : Сега).

Шивачевъ : Азъ мисля, че до гдѣто не се раздаде тоя законопроектъ, нетрѣбва да се разгледва. Мисля, че споредъ правилника Нар. Събрание нѣма да позволи това, освѣнъ ако се отмени правилника.

Грънчаровъ : Нѣма нищо да помеша ако се прочете, а утрѣ да се постави на разгледане. Може да се раздаде, да се даде на комисия и да се разисква, и тогава ще го има всѣки и ще може да говори. Ако остане сега, трѣбва утрѣ да се раздаде и послѣ да се разгледва, а пакъ знаемъ колко е скъпо врѣмето.

Н. Мановъ : Г-нъ Грънчаровъ ми се струва се отклонява отъ общото правило, което сме практикували толкова врѣме. Ако бѣше законопроектъ за кредитъ както вчера, може да се прочете изведнѣжъ; но тукъ има нѣколко члена, има законъ и по-напредъ трѣбва да видимъ трѣбва ли да го приемемъ по принципъ. Разбирамъ за ускорение на врѣмето да направимъ това, но може да се раздаде и подиръ единъ часъ, може да се разгледва и да се приеме по принципъ. Четението е приемане или неприемане по принципъ. Ако искате да се бърза, нека ставе распоредане отъ бюрото да се раздаде и може да стане въ това засѣдание четението му.

Д. Мишевъ : Г-да! Азъ зехъ думата за да кажа това, което исказа г-нъ Мановъ. И азъ съмъ отъ тѣзи, че нетрѣбва да се чете сега, защото трѣбва да се произнесемъ приемаме ли го по принципъ или не. Това е труденъ въпросъ. Въ всѣкакъвъ случай подобро е да се отложи да стане четението утрѣ или да се даде отпускъ за нѣколко минути или половинъ часъ, да се издаде, да го прочетемъ и послѣ да се разисква.

Предсѣд. : Излишно е да се говори; защото сега се раздава и послѣ това, може, както желае Нар. Събрание да направи.

Сега да се разрѣши това: кой ще представи отговора на тронното слово: бюрото или особена комисия. Това може да разрѣши Нар. Събрание.

Н. Мановъ : Мене ми се струва, че почитаемото бюро е достатъчно да занесе отговора на г-да Регентитѣ, безъ да се иска особена комисия.

Предсѣд. : За подписване сега може, мисля ще се успѣе да се препише писмото. Има друго едно отношение отъ г-на М-ра на Просвѣщението съ едно предложение, което ще помоля г-на Секретаря да съобщи на г-да представителитѣ.

Секр. Мишевъ : (Чете) :

Министерство
на
Народното Просвѣщение.
No. 3483.
Септемврий 4-й 1886 г.
гр. София.

«До Г-на Предсѣдателя на IV-то Обикновено Нар. Събрание.

Съгласно ст. II отъ Указа подъ No. 94, имамъ честь, на основание чл. 109 отъ Конституцията да представя на разгледане въ Нар. Събрание :

1) Предложение за унищожението на Врѣменнитѣ правила, съ които учителитѣ се освобождаватъ отъ общезадължителната военна тежба; 2) Законопроектъ за преобрѣщане на Реалнитѣ Гимназии въ Ломъ, Варна и Сливенъ на петокласни училища; и 3) Предложение за закриване на Петро-Павловската Духовна Семинария, и за откриването на специално духовно училище при Търновската Гимназия.

Министръ : Т. Иванчевъ.

Началникъ на Отдѣлението : Л. П. Вѣжаровъ».

Предсѣд. : Кога желае Нар. Събрание да се прочете?

Шивачевъ : Казахъ по-рано, че споредъ приетия редъ, както каза и г-нъ Мановъ, трѣбва въ идущето засѣдание да се прочете, защото генерални дебати неможатъ да ставатъ тѣй. Ако г-нъ Грънчаровъ има абсолютно довѣрие въ правителството, то да му дадемъ пълномощие, безъ да говоримъ тукъ.

Предсѣд. : Съжелявамъ, че това предложение не може да се раздаде за благоврѣменно, защото не е печатано. Питамъ Нар. Събрание сега ли да се прочете или утрѣ?

Шивачевъ : Вѣрвамъ, че г-да представителитѣ нѣма да погледнатъ тѣй на тоя законопроектъ, безъ да искатъ мотиви. Трѣбва и г-нъ М-ръ да се съгласи, че трѣбва да напечата мотивитѣ и предложението за затваряне на училищата или преобрѣщанieto имъ въ други заведения.

М-ръ Иванчовъ : Има въ нашага практика прецедентъ, щото всѣкога, когато е правило нѣкое М-во предложение, не се печатало нито мотиви, нито предложението. Това не е законопроектъ, но предложение. Мисля, че е най-хубаво да се прочете, а въпроса е извѣстенъ на г-да представителитѣ, щото може да се разгледва още отъ сега. Поне да стане сега първото четение.

Ив. Славейковъ : Съжелявамъ, че неможахъ да чуя добротъ г-на М-ра на Просвѣщението, но неможъ да зная каква разлика има между законопроектъ и предложение за законъ. Ако е законопроектъ, трѣбва да постѣпимъ съгласно съ чл. 32 отъ правилника. Трѣбва да рѣшимъ щото, слѣдъ като се раздаде, подиръ единъ день да стане разискване. Сега безъ да имаме повече, освѣнъ съобщение и да разгледваме, неможъ да се съглася.

К. Мирский : Напрасно се бавимъ. Туй врѣме, което употребихме за приемане или неприемане на предложението, безъ да е внесено печатано, въ това врѣме г-нъ М-ръ щѣше, вѣрвамъ, да изложи устно всички мотиви, които го подбудили да внесе това предложение. Въ нашия правилникъ не стои, че трѣбва да се печататъ доклади или предложения или законопроекти, които се внасятъ отъ М-рствата или да не се печататъ. Практиката е осветила това. Предлагамъ да се прочете и г-нъ М-ръ да обясни устно и да се произнесемъ. Предлагамъ да се прекратятъ дебатитѣ.

М-ръ на Просвѣщението : Въ самото предложение сж приложени подробно и мотивитѣ. За това ще помоля пакъ г-да народнитѣ представители да рѣшатъ да се прочете сега туй предложение и ще видятъ доста подробно мотивитѣ.

Предсѣд. : Има предложение за прекращение на дебатитѣ. Които приематъ това предложение да вдигнатъ рѣка. (Прието.)
Какъ желае Нар. Събрание: сега ли да се прочете това предложение или?

(Мишевъ : Искамъ думата по тоя въпросъ да говоря.)

По тоя въпросъ се говори и се прекъснаха дебатитѣ.

Кои то не приематъ сега да се прочете предлагаемото отношение да си вдигнатъ ръката. (Малцина вдигатъ.)

Моля г-нъ Секретаръ да чете.

Секр. Мишевъ: (Чете):

„Докладъ до Народното Събрание

за закриванieto на Петро-Павловската духовна Семинария и отварянieto на специално духовно училище въ Търново.

Необходимостта отъ просвѣтено и възпитано свещеничество е станъло причина да се основатъ у насъ двѣ духовни училища едно по-високо съ петъ класса въ манастиря край Лѣсковецъ и друго по-ниже съ 4 класса въ Самоковъ. Но надѣждитѣ, които сж се възлагали на Петро-Павловската духовна Семинария, излѣзоха суетни и вмѣсто да се възпитаватъ добри свѣщенници въ това завѣдение, както се е предполагало, то за жалость захваняха да излизатъ отъ него ученици съ свършено противно направление отъ онова, което се е мислило да получатъ.

Семинарията днесъ е станъла вече безцѣлно учебно заведение, което принася по-вече вреда отъ колкото полза, и нейното съществуване при тия условия, въ които се намира сега, е станъло невъзможно по слѣдующитѣ причини:

1) Уединението на училището въ Лѣсковскитѣ скали, отдалечено отъ всѣкакво общество, за което се приготвятъ възпитаницитѣ му; 2) осамотения животъ, острия и промѣнливъ климатъ, лошата вода и пр. сж станъли причина да се побоятъ и помрачатъ по-много отъ учители и ученици, — при каквито условия способнитѣ учители мъчно се съгласяватъ да живѣятъ, ако и да сж се примамвали, че ще живѣятъ тамъ на държавни разности; 3) Нравствената цѣль, която може да се е гонила съ отдалечението на училището, не се постига, понеже и така пакъ се отива въ съседнитѣ градове и паланки, а Самоковското духовно училище въ града е дало по-вече свѣщенници отъ Семинарията въ манастиря; 4) деморализацията на ученицитѣ, непрестаннитѣ скандали, разслабението на дисциплината и унадѣка на учителството въобще, които мъчно може вече да се исправятъ при съществуващитѣ условия; 5) държавния пансионъ въ Семинарията по неуредността си е служилъ само за причина на оплаквания и скандали и никакъ не прилича на духовенъ пансионъ; 6) половината отъ училищното здание е полуразрушено и е опасно вече въ него да се живѣе, така щото е необходимо да се прави ново правителствено здание на манастиря за 20—30,000 лева! 7) Семинариститѣ, вмѣсто да се посвѣтватъ на духовно звание, служатъ само за уголѣмнение числото на полуобразования пролетарватъ за учителски и чиновнически мѣста; 8) числото на ученицитѣ всѣка година пада значително и на послѣдъкъ Семинарията се е поддържала искусствено съ стипендии, а тая година въброятно може да нѣма вече нито единъ ученикъ въ I-й классъ, а въ другитѣ само по двама трима; 9) споредъ програмата си сега, това училище не е нито специално духовно, нито педагогическо, нито общообразователно. За да се изгледатъ, прочее, тия недостатки, за да можемъ да се сдобиваме въ бѣдѣ съ нравствени, достойни, съ по-солидно духовно образование възпитани свѣщенници, отъ каквито имаме твърдѣ голѣма нужда и за каквато цѣль сж биле основани съществуващитѣ духовни училища, моето мнѣние е, че най-добръ ще бѣде, ако се преустрои Семинарията въ специално ду-

ховно училище съ три курса, въ което да се приематъ такива ученици, които сж свършили петия классъ (а не третия, както до сега), и се принесе въ Търново при Гимназията: На тоя начинъ Семинарията въ Търново ще бѣде по-високо духовно училище, въ което ще се приематъ ученици отъ V-й классъ, а духовното училище въ Самоковъ по-долно, въ което ще се приематъ ученици отъ III-й классъ. За тая година може да се отвори първия специаленъ классъ. Подробното устройство на училището, програмата и пр. ще се уредятъ отъ Министерството на Просвѣщението въ споразумѣние съ Екзархията.

За това и внасамъ слѣдующето предложено:

1) Петро-Павловската духовна Семинария се закрива.

2) При Търновската Гимназия се открива специално духовно училище».

Н. Мановъ: Струвами се трѣбва да се говори сега за тоя законопроектъ за унищожение Петропавловската Семинария, а послѣ върху предложението, което се отнася до отдѣленъ въпросъ.

Предсѣд.: Ако нѣма кой да говори по тоя въпросъ ще се вотира законопроекта по правницъ.

Н. Шивачевъ: Като говорихъ напредъ, че е желателно всѣки законопроектъ да се печати, имахъ за цѣль щото народнитѣ представители да иматъ врѣме да изучаватъ въпроситѣ предварително. Но както се вижда, както и г. М-ръ е мислилъ, нѣкои види се мислятъ че нѣма нужда отъ такъво нѣщо, тогава нѣма какво да се прави. Може би мотивитѣ на г. М-ра сж добри и основателни и азъ съ внимание изслушахъ четението имъ, колкото до закриванieto на училището; но когато дойде до въпроса да се отвори специаленъ курсъ въ Търново, намѣрихъ че тия мотиви свършено не отговарятъ на цѣльта и немогатъ да мотивиратъ членътъ на законопроекта, именно до унищожението на училището и обръщанieto му на такъво завѣдение въ гр. Търново. Защото нито въ прочетеното, нито г. М-ръ се постара да обясни да ли Търново представлява условия да образува такива свещеници, каквито г. М-ръ желае. Може би да има такива мотиви, но азъ не чухъ. Както се види въ бюджета за миналата година, освѣнъ тая семинария има и друга — Самоковското Духовно училище, което може да съществува и сега. Ако г. М-ръ кажеше че е доста за сега само едно духовно училище, щехъ да бѣда напълно съгласенъ. Но да унищожаватъ едно и да го премѣтватъ въ Търново, една ли ще се постигне цѣльта. Ако е въпросъ да се премѣтатъ всѣчки учреждения въ Търново, че имало тамъ извѣстни лица, това е свършено другъ въпросъ. Но г. М-ръ може да има доста мотиви, но не е ги казалъ, относително да ли Търново притѣжава нужнитѣ условия за това училище. Може би настоящий г. М-ръ да има добри намѣрения, но азъ нѣма да се произнасямъ и ще по-моля да почака и г-нъ Градинаровъ . . . (Смѣхъ)

В. Николовъ: Тоя пътъ е втори г. Шивачевъ дѣго ни забавлява. Пита той по какви причини ще се затвори това училище. Не живѣе ли той въ България, не знаели? Той знае причинитѣ, той нека ги каже тогава да се произнесемъ. Разбира се, тамъ се харчатъ пари, и се харчатъ, макаръ и не само тамъ, излишно, за това съгласенъ съмъ да се унищожатъ, но не съмъ съгласенъ да се пренесе въ Търново училището. И тѣй предлагамъ споредъ правилника да се прекратятъ дебатитѣ (смѣхъ, гласове: а-а-а!)

Предсѣд.: Има предложение за прекращение на дебатитѣ. (Гласове: отгѣгля го).

М-ръ на Просвѣщението: Азъ съжелявамъ, г-да, че г. Шивачевъ не е могълъ да чуе добръ мотивитъ, прочетени въ доклада. Тамъ не се казва, че въпросното училище ще се премѣсти въ Търново, казано е, че Петро-Павловската Семинария, която състои отъ 5 годишни курса, която собствено не е духовно училище, нито педагогическо, нито сръдно учебно заведение, тая семинария се закрива; а се отваря друго специално духовно училище за приготвяние духовни специално лица, въ три годишенъ курсъ, въ което ще се приематъ по възрастни ученици, петокласници. Кolkото до това да ли г. Търново има условията, които г. Шивачевъ търси, струва ми се, че въ всички наши градове има такива условия.

Д. Мишевъ: Г-да представители, както чухте отъ доклада на г. М-ра на просвѣщението, предлага се да се закрие за напредъ Петро-Павловската духовна семинария а въ замѣна на това въ Търново се открива специално духовно училище. Разбира се, че това послѣдното ще бѣде нѣщо съвършено ново, не ще бѣде като първото. Азъ нѣма да говоря нищо да ли гр. Търново представлява такива условия за подобно училище, защото да се говори противното ще бѣде смѣшно. Но искамъ да обърна вниманието ви върху едно друго нѣщо. Азъ искамъ да зная това училище въ Търново какво ще прислѣдва. Въ доклада, както разбрахъ, се приема едно духовно училище въ Самоковъ, друго, по голѣмо, въ Търново. Самоковското, което сега съществува има за цѣль да приготвява свещеници и въ него ще се приематъ ученици третокласници. Въ Търновското ще се приематъ по добри ученици—петокласници. Дѣто ще се каже ученицитъ, които ще излизатъ отъ търновското училище ще бѣдѣтъ нѣщо по-горѣ отъ свещеници, като владци или патрици, защото самоковското приготвя вече свещеници. Защо именно въ Търново да се открие духовното училище, ако не било до тамъ добръ въ Петро-Павлово, дѣто пакъ сж се приемали ученици съ доволно подготовка — отъ 5 и 6 кл. даже? Когато то неотгоръ: рило на своето назначение, какви мотиви има, че щомъ го откриемъ въ Търново или Ловечъ ще бѣде мѣстото, което да дава добри лица? Мисля, че то е се едно, условията сж сжщитъ, друго е ако се промѣнатъ условията; но съ промѣненіето на града да ли ще бѣде това? Има при това такъво училище въ Самоковъ ако зная добръ отъ това училище не е излѣзълъ свещеникъ. Ако то е достатъчно пакъ за да имаме свещеници въ страната, то друго е съвършено излишно. Друго е ако подпомагамъ на остата индустрия, по практично нѣщо е, че повече досегатъ нашитъ материални работи. Тѣй щото азъ намиратъ унищожението на Петро-Павловската Семинария на мѣстото си; колкото за пренасянето ѝ въ Търново че трѣбало тамъ да се открие второ духовно училище, или и дѣто и да е,—не е нужно. Едно е достатъчно. Двѣ не отговарятъ на нуждата.

Кр. Мирски: Ще кажа само едно нѣщо; сжжно е врѣмето ни. Нѣма да говоря за г. Шивачева, защото той никога нѣма да се убѣди въ мотивитъ. Той може не само да не довижда но и да не чувствува. Мотивитъ на г. М-ра сж доста убѣдителни както за първата частъ на предложението, тѣй и за втората. Че трѣбва да се закрие тога заведение най послѣ поставете се само на економическата точка и ще се съгласите. Казва се въ доклада, че зданието не го бива, слѣдователно трѣбва да се преправя или пъкъ заведението да се премѣсти отъ тамъ. Освѣнъ това ние както съ това училище, тѣй и съ всички други сръдни учебни заведения

трѣбва да направимъ, именно да имъ дадемъ характеръ такъвъ щото отъ тѣхъ да не излизатъ хора само за чиновници, но да иматъ и извѣстна специалност. Азъ разбирамъ предложението на г. М-ра така да се отвори въ Търново, при гимназията, единъ специаленъ курсъ по теологията. Тѣй разбирамъ това предложение. Мисля като се приема предложението въ двѣтъ части, тогава само ще предлежи тоя специаленъ курсъ да бѣде двѣ годишенъ. Сега ще кажа само по принципъ да приемемъ предложението на г-на М-ра или да го отхвърлимъ. Както всѣко духовно училище, именно и двѣтъ наши, иматъ за задача да искарватъ хора, които да се посвѣщаватъ на свещенически чинъ, трѣбва ли бѣло духовенство, черно не трѣбва. Българскій свещеникъ трѣбва да бѣде българскій гражданинъ. А какви по добри граждани отъ търновскитъ имаме ние; тоя градъ 7 год. работи политически да се окаже повече патриотически, като стара българска столица.

М-ръ Т. Иванчевъ: За обяснение, г-да представители, считамъ за нужно да спомѣнѣ, че слѣдъ закриваніе на тая семинария, ще се отвори само първи курсъ, — специаленъ духовенъ курсъ, щото тая година само единъ класъ ще има, а на втората година ще отворимъ втори курсъ, и слѣдъ това ще приематъ трети курсъ, т. е. чакъ слѣдъ 3 години. Ако приемите и трета година да има, тогава чакъ ще отворимъ и трети курсъ; но за сега само единъ курсъ — специаленъ духовенъ курсъ ще има.

Градинаровъ: Г-да представители! Въпросътъ на разискванията, които се водятъ, е, предложението направено отъ страна на г-на М-ра на Просвѣщението за закриваніето на Петро-Павловската Духовна Семинария, и откриваніето на друго специално заведение, въ което да се възпитава нашето духовенство, било въ Търново или на друго мѣсто. Но да предположимъ, както г-нъ М-ра предлага за Търново, пакъ остава на Събранието да приемаме да бѣде въ Търново или Троянъ или Ловечъ. Кolkото по въпросътъ, кой градъ какви преимущества има, азъ нѣма да говоря, както и за преимуществата които има Търново, че, ако това училище бѣде тамъ, по добръ ще излезе и азъ се отказвамъ да говоря зтова; защото, колкото да говоря и не само азъ, но и цѣлото представителство, не е въ положение да докаже на Шивачева, че не е денъ а е нощъ. Да оспоряваме човѣшката нужда отъ бѣлото духовенство, да отказваме нуждата отъ това духовенство, мисля, по-лѣсно ще бѣде да се боримъ съ облацитъ, отъ колкото съ такавъ въпросъ. И, като минавамъ тоя въпросъ, ще отговаря на нѣкои въпроси зададени отъ г-на Мишева, който питаше: какво се предполага да излезе отъ това училище?—Ще му отговоря, че попове ще излизатъ, а учители нѣма да излизатъ, нито министри, нито адвокати ще излизатъ, а просто ще бѣде едно специално духовно училище, въ което да се възпитава нашето бѣло духовенство. Г-нъ Мишевъ каза, че, ако е сега въпроса да премѣстимъ училището отъ манастиря и то въ Търново, нѣма никаква въ нищо разлика, ако и въ това училище да постѣпватъ такива ученици; като отъ V класъ, и тогава не е ли едно и сжщото това училище, и каква разлика може да има, ако не е въ манастиря, а е въ Търново. На това имамъ честь да обърна неговото внимание, че до сега постѣпвахъ въ туй училище ученици и отъ I-й и II-й класъ и отъ IV-то отдѣленіе даже; а тукъ въ това училище ще постѣпватъ ученици отъ V-й и VI-й класъ, които желаятъ специално да се посвѣтатъ на духовенството. Друго нѣщо е, казва г-нъ Мишевъ, ако предложението бѣ да се отвори специално училище по народната наша

индустрия. Най-послѣ ще го поддържя колкото въ това отношение но ще му отговоря, че има такова училище наистина и въ Самоковъ, но азъ оставямъ това на страна, като му отговарямъ, че, ако искаме да направимъ и сега каквото е съ ученицитѣ отъ Самоковската семинария, и, ако искаме да оставимъ духовенството у насъ въ такова положение, каквото става съ ученицитѣ отъ Самоковското Духовно училище, тогава и азъ съмъ съгласенъ, че не трѣбва да оставяме да се отваря специално училище. Но за да излизатъ и у насъ ученици отъ тия училища каквото трѣбва съ достойнство въ това знание, тогава трѣбва да има у насъ специално духовно училище. А такова е именно предложението на г-на М-ра на Просвѣщението, съ което той за сега иска да се отвори специално духовно училище съ единъ курсъ при Търновската Гимназия. Да ли това нѣщо е противно и съиспително за държавата или народа, остава на васъ, г-да представители да се произнесете, безъ да глѣдате и обръщате внимание на думитѣ на г. Шивачова.

Колкото за мѣстото, че трѣбвало, споредъ теорията на г-на Шивачова, да се отворило въ гората и за духовници да се възпитаватъ, щото да невиджатъ тия ученици и бѣлъ свѣтъ, мисля, че не трѣбва да се обръща никакъ внимание, защото всѣки, вѣрвамъ, разбира, че то като такова училище, трѣбва да бѣде въ градъ, мѣжду обществото.

Шивачовъ: Незная, но нѣкои отъ тия г-да представители, които принадлежатъ на славното болшинство, (Гласове: Тукъ болшинство нѣма). — Имамъ право да говоря. — Въпросътъ е, че азъ не чухъ отъ тия г-да да представятъ достатъчно аргументи, но че въпросътъ е по предложението на правителството въпросъ, който едва ли заслужа укоръ, и вѣрвахъ, че г-нъ М-рътъ по обширни свѣдения щеше да ни даде, но ненаправи това.

Единъ отъ тия, който най-много искаше да отговори, бѣше г-нъ Градинаровъ, който въ своята си рѣчь, искаше да каже, че съ това се желаяло да се възпита тамъ бѣлото духовенство. Но азъ разбрахъ, че цѣльта на това училище е да могатъ ученицитѣ, които желаятъ да бѣдѣтъ кандидати за свѣщенници, да се приготвятъ. А за възпитанието на бѣлото духовенство, това едва ли може да стане.

Самъ г-нъ М-рътъ каза, че до сега отъ тия ученици на тая Петро-Павловска Духовна Семинария нито единъ ученикъ не е станѣлъ свѣщенникъ, — ако ли пакъ има да е станѣлъ единъ, то не е нищо, че цѣльта, която е гонила държавата, като е израсходила голѣми сумми пари, е била да има приготвени лица съ извѣстно специално знание да просвѣщаватъ народа, което съ духовницитѣ се недостига. Обаче г-нъ М-рътъ не се постара да докаже на Събранието, какви сѣ неговитѣ нови мотиви за да се направи както той предлага, и има ли гаранция каква-годѣ, че и това негово специално духовно завѣденіе, което иска да се отвори именно въ Търново, и това училище нѣма да го постигне същата участь.

Азъ нѣма тукъ да кажъ, че искаме съ това да се стараемъ да унищожимъ тия, които сѣ се готвили за едно звание; но просто моля г-на М-ра да благоволи да ни каже, — ненамѣрва ли за нужно да се сѣлятъ тия двѣ духовни училища и да останѣтъ само едно, и да вземе каквито той иска мѣрки, щото да има Събранието още по-голѣма гаранция, че като се харчатъ толкова много пари, — ако не всички, но да се обрне внимание върху тая духовна семинария, щото да имаме по крайнимѣре да станѣтъ до 70—80

души свѣщенници, а не да учатъ и послѣ да ставатъ кои учители, кои чиновници, министри и пр., че и така ги има доста такива. И г-нъ М-рътъ, който има достатъчно познание и опитност по това, вѣрвамъ че се съгласи съ мене, именно предлагамъ щото да се унищожатъ Самоковската и Петро-Павловската Духовни Семинарии и се сѣлятъ и двѣтѣ въ едно, като се обрнѣтъ на едно отдѣлно завѣденіе и се взематъ всички мѣрки, щото, ония ученици, които свършатъ тамъ, да могатъ да ставатъ свѣщенници. Защото, да си кажемъ по нашенски, колко пари сѣ се исхарчили отъ 8 години до сега, а нѣма нищо да е излѣзло отъ тѣхъ. Зная, че нито единъ свѣщенникъ нѣма да е излѣзълъ. (Гласове: Не е истина). Моля, моля, ако е имало, и то само единъ, не за това сѣ се исхарчили толкова пари, и сега се още харчатъ въ толкова околии. Това е просто моя молба къмъ г-на М-ра, а не предложение, и нека той пакъ да направи което иска.

Д. Тончовъ: Г-да представители! За да можемъ да приемемъ на пълно предложението на г-нъ М-ра на Просвѣщението за закриваніето на Петро-Павловската Семинария и учрѣждаваніето на едно специално духовно училище, нѣка виикнемъ по-напрѣдъ въ смисълта, въ назначението на семинариитѣ и за разликата имъ отъ гражданскитѣ училища, и тогава ще видимъ какво трѣбва да правимъ, тогава ще рѣшимъ трѣбва ли да се приеме това предложение или не.

Извѣстно е, че както въ гражданскитѣ училища, сѣщо и въ духовнитѣ се преподаватъ общеобразователни предмѣти, и разликата е тая, че споредъ назначението на семинариитѣ, — на духовнитѣ училища, хората, които излизатъ отъ тия училища, трѣбва да бѣдѣтъ по-цѣломудренни, смиренномудренни, отъ колкото другитѣ си свои братя, и повече наклонни да внушаватъ тия проповѣди въ народа, които знаятъ, които сѣ слушали, и отъ които въ гражданитѣ се осѣща сѣщо такавето нужда, отъ истински духовни проповѣди. Тѣй щото, очевидно става, че разликата на това училище не се състои само въ това, въ преподаваніето на обикновенни общеобразователни предмѣти, но че отъ тамъ трѣбва да излизатъ хора по-цѣломудренни, по-смиренномудренни, това се иска. И очевидно става, че разликата между семинариитѣ и гражданскитѣ училища се състои още и въ това, че въ тѣхъ нѣма такива специални предмѣти, но цѣломудренни и смиренномудренни лица излизатъ отъ тамъ, а хората, които излизатъ отъ гражданскитѣ училища повече, тѣ отиватъ и постѣпватъ въ по-висши училища, въ университети, а тия, които излизатъ отъ семинариитѣ, отиватъ и постѣпватъ въ висши духовни академии.

Щомъ е такова назначението на единитѣ и другитѣ училища, и щомъ е такава тѣхната разлика, разликата на семинариитѣ и гражданскитѣ училища, както и тая въ висшитѣ граждански и духовни училища, мисля, че по тия само мотиви които представя г-нъ М-рътъ, ние можемъ да се съгласимъ само съ първата часть на предложението му, именно да се закрие Петро-Павловската Духовна Семинария, като неотговаря и непостига цѣльта си, а да се несъгласимъ за откриваніето на друго специално духовно училище. И главната причина, единъ отъ мотивитѣ на това предложение на г-нъ М-рътъ за закриваніето на тая духовна семинария е, че отъ тамъ не излизатъ никакви цѣломудренни хора, такива едни, които непременно да отговарятъ за свѣта, между който ще влѣзѣтъ, да могатъ да бѣдѣтъ свѣщенници. Съ други думи, главната причина е, че тамъ имало безнѣравственостъ; второ, че

числото на постъпващите въ тая семинария се намалявало, щото въ послѣдната година станало нужда да се поддържа искусвенно; а очевидна истинна е, че щомъ едно учреждение по своето положение достигне да бѣде така, да се поддържа искусвенно, то трѣбва да падне, да се закрие.

Ако, г-да представители, ний отъ специалнитѣ духовни висши училища не можемъ да приготвимъ лица такива цѣломудрени за да завзематъ свѣщеннически мѣста, то колко по-малко можемъ да очакваме приготвянето на такива хора отъ ученицитѣ на гражданскитѣ училища, които отъ V-й классъ ще постъпватъ въ специалното духовно училище, които не ни представятъ никаква гаранция? Ако ние не сме могли да постигнемъ това съ ученицитѣ отъ духовнитѣ училища, то нѣма да го постигнемъ и отъ гражданскитѣ училища.

За това, като имамъ предъ видъ, че у насъ не става така както въ Европа, че тамъ излизатъ по цѣломудрени хора, че у насъ много работи вървятъ наопаки, било би много по-добрѣ, — ако искаме да имаме такива хора, — то прямо да се взиматъ тия хора отъ гражданскитѣ училища, които сж свършили V-й или VI-й классъ, и да могатъ да ставатъ свѣщенници. Щомъ не е могло да се постигне цѣльта на духовнитѣ училища съ нижнитѣ класове, щомъ отъ тѣхъ не е могло да имаме такива хора, то не можемъ да имаме и отъ висшитѣ училища, а тогава не трѣбва да имаме и висши духовни училища. И за сега не би имало нищо, ако се взематъ за свѣщенници хора отъ VII-й классъ на гражданскитѣ училища, както могатъ сжко да се взематъ и отъ специалното училище; разлика никаква нѣма. Защото, това се утвърждава още по-добрѣ отъ г-на М-ра съ неговитѣ доказателства, че отъ духовнитѣ училища излизатъ хора безнравствени. А пакъ ония, които тамъ се учатъ, ако не ставатъ свѣщенници, какво друго може отъ тѣхъ да се очаква?

Наистина, г-да представители, ако ние сега приемемъ предложението така както то е направено отъ г-на М-ра, все трѣбва, мисля, да кажемъ, поне споредъ меня, че по принципъ не може да се приеме, на основание на това именно, че отъ семинариитѣ, дѣто отъ нижнитѣ духовни училища неможатъ да постъпватъ ученици, та затова да се унищожатъ нижнитѣ и се създадѣтъ висша — отъ тамъ невлизатъ хора за свѣщенници. Още, защото, знайно е и това, че пѣкъ отъ гражданскитѣ училища неможатъ да постъпватъ ученици въ висшитѣ духовни училища. Когато напротивъ трѣбва да се каже, като напр. отъ Самоковската Духовна Семинария ученицитѣ трѣбва да постъпватъ въ висшитѣ духовни училища, а не обратно, отъ гражданскитѣ училища, като отъ V-й или VI-й классъ. Защото тогава то е се едно, че отъ сокака да постъпватъ въ висшето училище или I-вий отъ III-тий, а пакъ въ II-рий отъ V-й или VI-й классъ. Затова щомъ се убѣдимъ и виждаме отъ сведенята на г-на М-ра, че Семинариитѣ на достигатъ своята цѣль, нѣка одобримъ да се закрие Петро-Павловската Духовна Семинария, безъ обаче да се задължаваме и съгласяваме за откриването на друго висше духовно училище. Защото дѣто и да бѣде то, отъ това не може да слѣдва, че ще може непрѣменно да постигне цѣльта. Но нѣка г-нъ М-ръ на Народ. Просвѣщение да се постави така, щото да се обърне по сериозно внимание и преподаването на Законъ Божий да става въ среднитѣ училища, дѣто да се дава по отрано на дѣцата възпитание и запознаване съ Божий Законъ, щото да могатъ да отговарятъ подобре отпосле на священничеството.

Затова, въ заключение, предлагамъ слѣдующето: — да се приеме предложението на г-на М-ра само въ първата ту часть; т. е., да се закрие Петро-Павловската Семинария, безъ да се открива друга висша, а Самоковската да си остане.

К. Т. Кушлевъ: Г-да представители! Внесения законопроектъ отъ г-на М-ра на Народ. Просвѣщение, за закриването на Петро-Павловската Духовна Семинария, е твърдѣ на мѣстото си, и азъ нѣма да говоря по това много, както каза г-нъ Тончовъ, именно да ли ще бѣде вредително или не, защото доказано е, че съществуването за понататѣкъ на тая семинария е вредително, което узнахте и чухте отъ г-да предговорившитѣ. Само ще обърна вниманието ви, г-да представители, върху това, че съ закриването на Петро-Павловската Семинария, въ която сж се възпитавали до сега ученици за духовни лица, едновременно има пѣкъ и друго духовно училище въ Самоковъ, което така съществува. Желателно е, както и г-нъ М-ръ казва въ доклада си, че съ закриването на тая семинария, ще се отвори друго висше духовно заведение, което ще се открие въ Търново, и неговата программа да бѣде еднаква каквато е тая на Самоковското училище. Защото се едно ще излезе, само че ще имаме двѣ духовни училища; едното за свѣщенници съ по-мало знание, и друго едно тоже духовно но висше училище, въ което ще се приготвятъ лица за свѣщенници съ по-висше образование. Затова, азъ бихъ помолилъ г-на М-ра да внесе, както за Самоковската Семинария, сжко и за това висше духовно училище, което ще се отвори въ Търново, единъ проектъ, щото да иматъ и двѣтѣ тия еднаква по цѣльта си училища една программа, която, както казва той, ще се изработи съ съгласието на Екзархията, отъ колкото да имаме двѣ еднакви училища а съ различни програми. Защото, така ще имаме едни съ едно образование, други съ друго; въ едното ще се преподава едно, а въ другото друго. И тогава ще имаме два краища.

Като свършвамъ, съгласенъ съмъ или и Самоковското духовно училище да се закрие, или и тамъ да бѣде еднаква програмата, като тая на училището, което ще се отвори въ Търново.

Халачовъ: Г-да представители! Внесения законопроектъ отъ г-на М-ра на Народ. Просвѣщение за закриването на Петро-Павловската Духовна Семинария и откриването на III-то специално класно чисто духовно училище, присъединено къмъ Търновската Гимназия, възбуди много говорения отъ страна на почитаемия Троянски депутатъ, на когото много пакти и да се е правяло и пълнила главата, че предъ видъ на сегашнитѣ обстоятелства, въ България не трѣбва да има болшинство или меншинство, той не е искалъ да разбере, и много често обича да говори иронически за падналото болшинство. Но азъ ще му кажа само това, че той пакъ принадлежи на предателското меншинство. (Гласове: Вѣрно.)

Като се говори за закриването на Петро-Павловската духовна Семинария, говори се и за откриването на друго специално духовно класно училище въ Търново; тѣй щото едни говорихъ за това, а други противъ това. Ония, които поддържахъ да се неоткрива друго висше специално духовно училище, напирахъ на това, че не излизали биле отъ тамъ попове, че тия училища не постигали цѣльта си, и че слѣдователно ако се откривало трето класно специално за тая цѣль училище, присъединено къмъ Търновската Гимназия, то каква гаранция имало че ще се постига цѣльта, че ще излизатъ попове? На това, отъ своя страна, ще

отговора, че гаранция нѣма; защото, каквито сж възпитателитѣ, съ каквито сж тѣ вакловности и оѣхрана, такива и ученицитѣ ще бждѣтъ. Така щото, ако се постави това висше духовно училище на добра и здрава почва за да се придобие симпатитѣ на учащитѣ се, тогава сички тия учащи се тамъ ще станатъ попове, по желанието на г-на Мишева. Ако пакъ нѣкои не станатъ попове такива нѣма да ги земемъ съ контрактъ или да ги държимъ насла. Защото известно е, че въ Европа отидохъ съ правителствена поддрѣжка двама души, и се отказахъ послѣ да служатъ; и тогава можемъ ли да имаме гаранция и за тия, че сички ще станатъ попове? — Колкото за Петро-Павловското училище, не можемъ да го опрѣкнемъ въ това, че не е имало отъ тамъ попове. Трѣбва още да се знае, че на 16, 15, 14 и 11 години когато сж се приемали и сж постѣпвали въ това училище, то, разбира се, трѣбвало е да се занимаватъ повече време, защото толкова млади да излезатъ попове не е могло. И питамъ г-на Шивачова и Мишева: знайтъ ли да има 16 годишни попове? Отецъ Семеновъ е отъ тамъ, добръ свѣщенникъ, образованъ; свѣщ. Драгановъ е тоже отъ тамъ, и всички други които сж се тамъ учили вѣрвамъ ще потвърдятъ, че духовното училище въ Петро-Павловския Манастиръ е било и е добро, но при сегашнитѣ условия, по преподаванието материала, преподавателитѣ не сж отговаряли на девиза и назначението на това училище.

Затова мисля, а ето това вѣрвамъ и г-да представителитѣ ще се съгласятъ, щото внесения отъ г-на М-ра на Нар. Просвѣщение законопроектъ да се приеме по принципъ и въ второ четение да дебитиране, да видимъ отъ по 2 или 3 класса ли ще остане. Да разискваме сега за классоветѣ, не е своевременно.

Касателно силното желание на г-на Тончова да говори за цѣломудрие и смиренномудрие, азъ вѣмамъ компетентностъ та да говоря по това, не съмъ въ състояние да кажа, какъвъ характеръ трѣбва да се дава и да иматъ ученицитѣ на това училище, да ли по законъ Божий да се образуватъ, да се обърне пълно внимание или на протестанскитѣ или други книги. Затова, предлагамъ, на основание 14 чл. отъ Вжтр. Правилникъ да се прекратятъ дебатитѣ.

Предсѣд.: Има предложение за превращение на дебатитѣ. Който приема това предложение да си вдигне рѣката. (Вишегласие.) Значи дебатитѣ се прекратяватъ и нѣма да се говори.

Ще се вотира. Въпросния законопроектъ внесенъ отъ г-на М-ра на Просвѣщението, който отъ г-да представителитѣ неприема по принципъ, да си вдигне рѣката. (Приема се).

Кога желае Нар. Събрание да се прочете тоя законопроектъ членъ по членъ? (Г л а с о в е: Въ слѣдующето заседание.) Който неприема да стане въ слѣдующето заседание, да си вдигне рѣката. (Никой не вдига.) Значи, приема се, и остава да станатъ разискванията членъ по членъ на тоя законопроектъ за въ утрѣшното заседание.

Предсѣд.: Моля г-на Секретаря да прочете третето предложение на г-на Министра на Народното Просвѣщение.

Секр. Д. Мишевъ: (Чете):

Докладъ до Народното Събрание

за преобрѣщане на Реалнитѣ Гимназии въ Ломъ, Варна и Сливенъ на петокласни училища.

До сега се е мислило, че се прави твърдѣ голѣма услуга, като се отварятъ въ отечеството много държавни и общински

гимназии. За да се отварятъ повече классове въ открититѣ училища, назначавани сж и такива учители, които малко сж отбирали отъ предметъ си, а и чужденци, които не сж знаели языка, понеже мѣстни сили тогава сме имали твърдѣ малко, а и сега ги нѣмаме много. При нѣмание на необходимитѣ сили за преуспѣването на училищата, тѣ сж служили въ нѣкои отношения за заблуждение отъ колкото за просвѣтяване на младитѣ. Ако въ нѣкои отъ нашитѣ училища излизатъ зрѣли и развити момци, то за това трѣбва да се благодари на рѣдикитѣ учителски сили и на исключителнитѣ прилѣжания и способности на ученицитѣ.

Честитѣ недоволенствия и смутове въ нашитѣ училища си иматъ преди всичко извора въ неправилното и несистематично, да не кажа и фалшиво, развитие на младитѣ, които споредъ това получаватъ криво направление и захващатъ да ставатъ врѣдителни. На нашитѣ срѣдни училища при основанието имъ не е била опрѣдѣлена цѣльта, всичкитѣ сж кръстени гимназии, все съ седемъ класса, програмитѣ сж натрупани съ много и разнородни предмети, не се е внимало какви сж силитѣ и срѣдствата, какъ се изпълняватъ програмитѣ, какви сж успѣхитѣ и най-важното, какво ще стане съ тия, които учѣтъ въ училищата.

На тоя начинъ училищата сж служили поветото да даватъ на обществото заблуденъ, нещастенъ и вредителенъ пролетариятъ. За да могатъ прочее да се преустроятъ по-цѣлесобразно нашитѣ срѣдни училища, една отъ първитѣ необходимости е, да се сгрупиратъ малкото избранни наши учителски сили, въ по-малко училища; много по-добрѣ е двѣ гимназии добрѣ нарѣдени, отъ колкото двайсетъ и развалени. Освѣтъ това и материалнитѣ срѣдства за постигане на по-практическа полза ще бждѣтъ и несравнено по-малки. За да се постигне това моето мнѣние е да стане за сега едно намаление на классоветѣ въ нѣкои отъ съществуващитѣ държавни гимназии, именно въ реалнитѣ гимназии въ Ломъ, Варна и Сливенъ, като се преобърнатъ на петокласни училища, за които Министерството на Просвѣщението ще изработи особелна програма съ завършенъ курсъ, като глѣда щото съ тѣхъ да се постига едно достатъчно и съобразно съ нашия животъ образование. Тия петокласни училища ще се окажатъ особено практични и полезни, като ще може да се присѣдиняватъ при тѣхъ съ врѣме и специални классове по индустрията и занаятитѣ, слѣдъ като се изучи у насъ въпроса за индустриалнитѣ и занаятчийски училища, за които ще се внесе своевременно законопроектъ въ Нар. Събрание, както и законопроектъ за систематичното урядане въобще на срѣднитѣ учебни заведения. За сега сж избрани за промѣнение Ломската, Варненската и Сливенската Гимназии. Ломската по причина на послѣднитѣ събития, понеже нѣма доволно ученици, а твърдѣ малко мѣстни ученици въ горнитѣ классове; Варненската, по нѣмание на мѣстни ученици въ горнитѣ классове; Сливенската, по причина на близостята на друга голѣма и по-добрѣ нарѣдена гимназия въ Пловдивъ.

Недостаткитѣ на общинскитѣ гимназии сж много по-голѣми отъ тия на държавнитѣ въ всѣко отношение: тѣ нито иматъ годни помѣщения, нито такива срѣдства, учебни пособия, библиотека, нито пъкъ и такъвъ учителски персоналъ, каквито могатъ да иматъ правителствениитѣ гимназии. Общинитѣ биха направили много по-добрѣ, ако поддрѣжахъ добрѣ нарѣдени трикласни, четирекласни или петокласни училища, вмѣсто да конкуриратъ съ подиганието на многокласни гимназии, за поддрѣжането на

които и така изискватъ отъ държавата ежегодно по 20—30,000 лева врѣменна помощъ. Правителството мисли да намали тия помощи въ бѣдѣще, така щото и тѣ да се обърнатъ въ петокласни училища.

Предъ видъ на това внасямъ на благоусмотрението на Нар. Събрание слѣдующето предложение: 1) Реалнитѣ гимназии въ Ломъ, Варна и Сливенъ се преобрѣщатъ въ петокласни училища съ завършенъ курсъ, споредъ программата, която ще изработи Министерството на Просвѣщението.

Гр. София 1886 год. Септемврий 4-й день.

Министръ на Народното Просвѣщение

(Подп.) Т. И в а н ч о в ъ.

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ.“

Чл. 1. Реалнитѣ Гимназии въ Ломъ, Варна и Сливенъ се превръщатъ въ петокласни училища съ завършенъ курсъ, споредъ программата, която ще изработи М-рството на Просвѣщението.»

Предсѣд.: Предлѣжи по принципъ да се говори.

Ив. Славейковъ: Азъ искахъ думата по предложенитѣ въпроси, но понеже нѣкой отъ тѣхъ се гласуваха... (Гласове: По-високо), то ще се ограничи само по тоя законопроектъ, който сега се прочете, и ще кажа, че възъ основание на чл. 31 отъ Вжтр. Правилникъ, азъ предлагамъ да се отложи за сега приеманieto по принципъ на тоя законопроектъ, до когато се раздадатъ на представителитѣ мотивитѣ и напечатания законопроектъ, за да могатъ да го изучатъ и тогава да се говори по принципъ. (Гласове: Тоя въпросъ се рѣши).

Предсѣд.: Вие вѣроятно не сте били тукъ, когато се рѣши тоя въпросъ.

Ив. Славейковъ: Може Нар. Събрание да рѣшава за всички законопроекти, щото приеманieto имъ по принципъ да става заедно съ съобщаванieto имъ на Нар. Събрание, но азъ мисля, че тоя законопроектъ трѣбва да се раздаде, за да могатъ и представителитѣ да го изучатъ.

Предсѣд.: Рѣши се по принципъ да се разглѣдва днесъ.

Шивачевъ: Това искахъ да кажа, което се каза и отъ г-нъ Славейковъ, именно, че не можемъ да знаемъ, да ли съ бързината за приеманieto на законопроекта, ще бѣде въ полза на самата работа или не; но като мислятъ нѣкои, че сж всезнающи, както г-на Мирский, когато стане да разказва за разни нѣща, то трѣбвало би да приемемъ законопроекта. (Шумъ). Ако изучехме по-добрѣ въпроса и се произнесехме по-съзнателно, по-добрѣ щѣше да бѣде; но понеже е рѣшенъ въпроса нѣма и за какво да се говори. Остава сега да се говори, да ли предложението на г-на Министра на Народното Просвѣщение трѣбва да се приеме или не; т. е. да ли трѣбва да стане намаление на нѣколко отъ классоветѣ въ Ломската, Варненската и Сливенската гимназии. Въ всѣки случай тоя въпросъ ще иска повече врѣме за да се изучи. Чухме мотивитѣ, разбрахме законопроекта, но ако обича Нар. Събрание, както то обича да има благоволение — защото въ това всички сме съгласни — то нека ни даде врѣме до утрѣ да изучимъ въпроса. Защото, твърдѣ е възможно, че ако имаше повече врѣме за да изучимъ въпроса — най-сѣтнѣ нѣма да бѣдемъ като лѣвницата, защото тѣ сж всезнающи — може би щѣхме да дойдемъ до убѣждение, че трѣбва много гимназии да се унищожатъ съвършено, а това щѣше да бѣде и въ интересъ на ковчега. Още по-

вече ако се предложеше на Нар. Събрание программата, за която се говори, тамъ повече може да се каже, какви ще бѣдѣтъ училищата и какви ще бѣдѣтъ классоветѣ.

Предъ видъ на всичко това, моля Нар. Събрание да отложи генералнитѣ дебати по тоя въпросъ за слѣдующето засѣдание. Това е мосто мнѣние.

Д. Мишевъ: Г-да! Въпросътъ, който ни се предлага, чрезъ законопроекта внесенъ отъ г-на М-ра на Народното Просвѣщение, е важенъ и сериозенъ. У насъ има много гимназии, но тия гимназии, както се казва въ доклада не сж всичкитѣ тѣй добрѣ уредени, както има 2—3 уредени, които не сж пакъ въ съвършенство. Разбира се, колкото повече има гимназии, толкова повече учителскитѣ сили ще сж прѣскатъ и по-малко ще оставатъ. Може би тая е причината, че се явяватъ смущения и незадоволства у гимназиитѣ и се занимава обществото и печата. Че има недостатѣци показва самия животъ на гимназиитѣ. Който се е интересувалъ отъ въпроса, какъ отива нашето просвѣщение, дали училищата сж добри или не, той ще се съгласи, че самото число на ученицитѣ въ гимназиитѣ отъ година на година намалява. Има гимназии гдѣто преди двѣ години сж броили 280—300 ученици, минѣлата година сж броили 140 души, а тая година още по-малко. Значи, самитѣ ученици, които посѣщаватъ гимназиитѣ, виждатъ, че не ги удовлетворяватъ и сж принудени по едни или други съображения, да търсатъ на друго мѣсто храна и да употребятъ въ друга работа своитѣ сили. Види се, тия сж съображенията, които сж накарали и г-на М-ра на Народното Просвѣщение да се занимае съ въпроса и полека-лека да се уредатъ училищата, като се поставатъ на приличната височина, на която трѣбва да стоятъ.

Въпросътъ за закриванieto на гимназиитѣ не трѣбва да стрѣска никого, защото ако не обърнемъ тия гимназии на V-то класни училища, както се предлага, може би подиръ година, двѣ или по-късно да рѣшимъ, даже като ще имаме повече учителски сили, да закриемъ нѣкои гимназии, безъ да означимъ да ли ще бѣдѣтъ държавни или общински. Че трѣбва нѣкои гимназии да се обърнатъ въ V-то класни училища, показва самото число на ученицитѣ, които сж свършили тая година. Въ Сливенската гимназия единъ ученикъ е държалъ матура, другитѣ двама не сж се явили на испитъ. Държавата е поддържала седми классъ, а ползата на всичкитѣ разности е билъ единъ ученикъ. Въ Варненската е по-голѣмо числото на свършившитѣ, но както се вижда отъ доклада, тамъ твърдѣ малко сж били мѣстни ученици за горнитѣ классове, а повечето сж били външни и степендианти. Ако земемъ даже и Софийската классическа гимназия, гдѣто има повече ученици, не толкова може би, както въ Габрово или Пловдивъ, и тукъ числото не е повече отъ 8, които издържаха матура, а другитѣ 18 не сж явиха на матура. Тѣй или инакъ въ горнитѣ классове се явиха малко ученици. Това говори хубаво за положението на училищата. Не искамъ да говоря за общинскитѣ училища, защото тамъ може да е и по-лошо. Тамъ може да сж по-малко ученицитѣ и за това ние трѣбва да опредѣлимъ срѣдствата, които сж опредѣлени за поддържанieto на тия училища, за друга работа. Забѣлѣжено е, че числото на ученицитѣ се задържа до V или даже до IV классъ, послѣ то почне да спада. Ако Ломската Варненската и Сливенската гимназии се преобрѣнатъ въ V-то класни училища, наистина по-малко пари ще струватъ на пра-

вителиството, но за това пакъ тия пари, които оставатъ ще се употребатъ за по-добра цѣль, ще има по-добър персоналъ, по-добра библиотека, ще има ученици, които ще стоятъ на равна степенъ, съ ония ученици, които учатъ въ гимназиитѣ и ще могатъ да постъпватъ направо въ гимназия за да свършатъ 6 и 7 классове, или пакъ въ нѣкое западнчйско и индустриално училище, каквито мисли г-нъ Министра да отваря.

Като глѣдамъ отъ тая точка зрѣние не можъ освѣнъ да удобра тоя законопроектъ и да моля г-да представителитѣ, щото да го приематъ по принципъ, толкова повече, че ако не обърнемъ тия гимназии въ V-то классни училища, ще направимъ една голѣма грѣшка, защото нашитѣ учителски сили сж малко, ще имаме малко ученици и не ще имаме голѣма полза, а ще имаме само смущения и скандали.

Предлагамъ на Нар. Събрание да се приеме по принципъ законопроектътъ и ако нѣма кой да говори, тогава да се прекратятъ дебатитѣ.

Мирский: Нѣма какво да се говори, понеже г-нъ Мишевъ допълни това, което трѣбаше. И въ тритѣ градове има построени здания, въ които се помѣщаватъ гимназиитѣ, но нѣма да бърка нищо, ако се преобърнатъ тия гимназии на V-то классни училища, защото има се надѣжда, че именно въ тия три града, г-нъ Министра ще предложи да се отворатъ специални училища, въ които да постъпватъ ученици, които сж свършили V-й классъ.

Мисля всички сте освѣтлени, освѣнъ г-нъ Шивачевъ, който никога не се освѣтлява. Предлагамъ да се прекратятъ дебатитѣ.

Предсѣд.: Ще се вотира. Законопроекта за преобръщанieto на Ломската, Варненската и Сливенската гимназии въ V-то классни училища, който не приема по принципъ, да си дигне ржката. (Никой не дига). Приема се.

Питамъ Нар. Събрание, кога да стане второто четение.

Д-ръ Вачевъ: Въ чл. 32 отъ Вжтр. Правилникъ е казано, че като се приеме по принципъ извѣстно предложение или законопроектъ, рѣшава се или да се пристъпи незабавно къмъ разискванието му, или да се предаде на комисия за предварителното му изучаване. Азъ мисля, че на комисия нѣма за какво да се проважда тоя законопроектъ, за това бихъ предложилъ да се пристъпи незабавно къмъ разискванието му, а понеже разисквания станаха, то нѣма и за какво да се разиска. Еднажъ приетъ само по принципъ, може да се приеме и окончателно.

Мирский: Това е необходимо за да се съобразимъ точно съ Вжтр. Правилникъ, защото, когато се приема по принципъ едно предложение или законопроектъ, опредѣля се трѣбва ли да се даде на комисия, или да се пристъпи незабавно къмъ разискванието му, а пкъ трето четение се остава за въ друго засѣдание. Моля да се прочете членъ по членъ законопроекта.

Предсѣд.: Приема ли Нар. Събрание предложението на г-на Вачева, щото сега да стане второто четение на тоя законопроектъ. Който приема да си дигне ржката. (Болшинство). Приема се.

Моля г-на Секретаря да чете членъ по членъ законопроекта.

Секр. Д. Мишевъ (Чете):

„ЗАКОНЪ.

Чл. 1. Реалнитѣ Гимназии въ Ломъ, Варна и Сливенъ се превръщатъ въ петоклассни училища съ завършенъ курсъ, споредъ програмата, която ще изработи Министерството на Просвѣщенieto. (Приема се).

Предсѣд.: Третото четение на настоящия законъ остава за утрѣшното засѣдание.

Моля г-на Секретаря да прочете и слѣдующето предложение.

Секр. Д. Мишевъ: (Чете):

„ПРЕДЛОЖЕНИЕ

за унищожението на временнитѣ правила, съ които учителитѣ се освобождаватъ отъ общезадължителната военна тегиба, установени отъ Мин. Съвѣтъ и одобрени отъ Нар. Събрание презъ 1883 година.

Слѣдъ освобождението ни, предъ видъ на голѣма нужда отъ учителски сили въ токо-що отваряющитѣ се общински училища, учителитѣ сж освобождавани отъ военната тегиба, отъ начало, презъ течението на цѣлата учебна година, а по послѣ само презъ ваканционнитѣ четири мѣсеца и то само съ постановление отъ Мин. Съвѣтъ. Понеже това исклучително положение на учителитѣ е било предизвикано отъ нужда и отъ постояннитѣ оплаквания и многобройни заявления на населението, което на това е глѣдало като на препятствие за сжществуване на училищата, то Министерството на Просвѣщението презъ 1883 год. е внесло предложение въ Мин. Съвѣтъ за уреждане въпроса по служението на учителитѣ въ войската, който е установилъ временнитѣ правила, които се удобриха отъ III-то Обикновенно Нар. Събрание (I сессия, XV засѣдание) и споредъ който учителитѣ въ общинскитѣ училища се приематъ въ военна служба на общо основание, нъ служатъ въ войската само отъ 15-й Май до 15-й Септемврий.

Учителското тѣло у насъ отъ година на година като се е увеличавало, съ нови учителски сили, които свършватъ наукитѣ си въ чужбина и въ нашитѣ срѣдни и педагогически училища, станжло е доста многобройно, щото по свѣдения, които се иматъ въ М-вото, много учители за общинскитѣ училища оставатъ безъ учителски мѣста и сж принудени да търсятъ прехраната си въ други занятия. Понеже чувствующата се въ начало нужда се удовлетворява постоянно, то и исклучителното положение за учителитѣ трѣбва да се унищожитъ, толкова повече, че М-вото на Просвѣщението мисли, че е вече време да се очисти учителския персоналъ, което е единственното средство за снабдяване училищата съ добри и способни учители и до нѣидѣ за осигуряване на тия послѣднитѣ.

Съ привилегирования на учителитѣ, мнозина отъ повлиятелнитѣ хора у насъ за да избавятъ синоветѣ или роднинитѣ си отъ редовното служение въ войската злоупотрѣбляватъ, като полагатъ всѣкакви средства за да ги направятъ учители даже и безплатно, съ което много способни и съ дълга опитностъ учители се принуждаватъ да отстъпятъ мѣстата си на млади и неопитни и едва не подготовени за това звание учители, велѣдствие на което, вмѣсто да се подобрява, напротивъ значително се поврѣжда учебното дѣло, особено распространението и усвършенствуванието на първоначалното обучение, което се намира въ началото на своето развитие.

Предъ видъ на горѣизложеното правя слѣдующето:

ПРЕДЛОЖЕНИЕ.

1) Отмѣняватъ се временнитѣ правила установени отъ Мин. Съвѣтъ и одобрени отъ III-то Обикновенно Нар. Събрание (I сессия,

XV заседание), за изпълняване военната тежба от народни учители.

2) Немогатъ да се уславят за учители записанитѣ въ призователнитѣ списъци младежи.

Гр. София, 4 Септемврий 1886 год.

Министръ на Просвѣщението: (Подп.) Т. Иванчовъ.

ЗАКОНОПРОЕКТЪ.

Чл. 1. Отмѣняватъ се временнитѣ правила установени отъ Мин. Съвѣтъ и удобени отъ III то Обикновенно Нар. Събрание (I сесия, XV заседание), за изпълняване на военна тежба отъ народни учители.

Чл. 2. Не могатъ да се уславятъ за учители записанитѣ въ призователнитѣ списъци младежи». (Гласове: Прието).

Мирски: Изложението на мотивитѣ е достатъчно за приемането на тоя законопроектъ. Само желая, колкото е възможно по-скоро, да се телеграфира за да знаятъ общинитѣ какви учители да си уславятъ, защото може би еѣкой отъ учителитѣ да попада въ набора, а щомъ като се земе войникъ, разбира се ще пострада и училището. Предъ видъ на това, трѣбва по скоро да се протелеграфира.

Предсѣд.: Който не приема прочетения законопроектъ по принципъ да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Сега ли желае Нар. Събрание да стане второто четение? (Гласове: Сега). Който не приема сега да стане второто четение на тоя законопроектъ, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Ще се чете сега.

Моля г-нъ Секретаря да чете.

Секр. Мишевъ: (Чете):

„ЗАКОНЪ.

Чл. 1. Отмѣняватъ се временнитѣ правила установени отъ Мин. Съвѣтъ и удобени отъ III то Обикновенно Нар. Събрание (I сесия, XV заседание), за изпълняване военната тежба отъ народнитѣ учители». (Приема се).

(Чете):

«Чл. 2. Немогатъ да се уславятъ за учители записанитѣ въ призователнитѣ списъци младежи». (Приема се).

Предсѣд.: Третото четение ще бжде утрѣ на дневенъ редъ.

Ще се чете доклада и законопроекта по обръщанието въ държавна собственост частнитѣ имоти на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО бившия князь.

Секр. Д-ръ Вачовъ: (Чете):

„Докладъ до Народното Събрание.

НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО бившия български князь притѣжава въ България разни движими и недвижими имоти, придобити съ неговни частни средства. Подиръ отказването му отъ български Престолъ, правителството мисли, че достоѣнството на държавата изисква, што то тия имоти да се обръжатъ, чрезъ откупване, въ държавна собственост. Въ подобни обстоятелства, другитѣ съсѣдни намъ народи сѣ постѣпвали по сѣщия начинъ. Тѣй Гръцитѣ, подиръ излизанието изъ страната имъ на Отона I, преобрънаха въ държавна собственостъ частнитѣ му имоти, като запла-тиха за тѣхъ пълната имъ стойностъ.

Имотитѣ които правителството предлага да се купятъ, сѣ изброени въ законопроекта. Тѣхната стойностъ, споредъ смѣткитѣ на пълномощнига на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, е слѣдующата:

Дворецъ въ Варна, заедно съ всичкитѣ земи	лева 1,420.000
Манежъ въ София	« 259.000
Чифликъ въ Горня-Баня заедно съ добитѣка и пр.	« 250.000
Градина въ София, заедно съ принадлежноститѣ	« 222.000
Малкия Дворецъ въ София	« 155.000
Кѣща съ капела въ София	« 80.000
Градинарски, готварски и други приспособле- ния въ Софийскитѣ Дворецъ	« 58.000
Покщнина въ Русенскитѣ Дворецъ	« 56.000

Всичко лева 2,500.000

Отъ горнята сума ще се спадне дългътъ на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО къмъ Българската Народна Банка, възлизующъ на около 840.000 лева и остатѣка ще му се брой.

Прилагаемия законопроектъ се представлява съгласно сърѣшението на Мин. Съвѣтъ.

Министръ на Финанситѣ: Пв. Ев. Гешовъ.

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за обръщание въ държавна собственост частнитѣ имоти на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО бившия князь.

Чл. 1. Разрѣшава се на Финансовий М-ръ да преобръне въ държавна собственостъ, като откупи за смѣтка и полза на държавата движимитѣ и недвижими имоти на бившия български князь Александръ I, находящи се въ княжество България.

Чл. 2. Тия имоти сѣ слѣдующитѣ:

Дворецъ въ Варна, заедно съ земитѣ му.

Манежъ въ София.

Чифликъ въ Горня-Баня, заедно съ добитѣка и пр.

Градина въ София, заедно съ принадлежноститѣ ѣ.

Малкий Дворецъ въ София.

Кѣща съ капела въ София.

Градински, готварски и други приспособления въ Софийскитѣ Дворецъ.

Покщнина въ Русенскитѣ Дворецъ.

Откупната цѣна на горнитѣ имоти се опредѣля на 2,500.000 лева златни.

Чл. 3. За извършванието на платежътъ разрѣшава се на Финансовия М-ръ единъ свърхсмѣтенъ кредитъ равенъ на откупната цѣна на имотитѣ, който ще се прибави къмъ бюджетътъ за 1886 год., а суммата ще се вземе отъ резервитѣ на държавното съкровище».

Предсѣд.: Предлѣжатъ дебатитѣ по принципъ върху законопроекта, който се прочете отъ г-на Секретаря. Ако нѣма никой нѣщо да каже, то ще се вотира? (Нѣма). Прочетения законопроектъ за обръщание въ държавна собственост частнитѣ имоти на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО бившия князь, който не приема по принципъ, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Кога желае Нар. Събрание второто четение да стане! (Гласове: Днесъ). Който не приема днесъ да бжде второто четение да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Моля Г-на Секретаря да чете.

Секр. Д-ръ Вачевъ: (Чете чл. 1. Видѣть по-горѣ).

Предсѣд.: Ще се вотира.

Шивачевъ: Искамъ думата.

Предсѣд.: Имате думата.

Шивачевъ: Азъ мисля, че преди да се дойде до разискването членъ по членъ на законопроекта, необходимо бѣше Нар. Събрание да рѣши да ли трѣбва да се купятъ тия имущества или не и по това можеше да се говори, но г-нъ Предсѣдателя тѣй направи, щото не може да се говори. Преди да дойде Нар. Събрание да гласува членъ по членъ законопроекта, необходимо бѣше да чуемъ обясненията на г-на М-ра на Финансиитѣ, да ли тия имущества струватъ суммитѣ представени въ самия докладъ. За това предлагамъ на Нар. Събрание, щото членъ първи отъ тоя законопроектъ да гласи тѣй: «движимитѣ и недвижимитѣ имущества на бившия Български Князь Александръ I-й да се оцѣнатъ отъ една специална комисия отъ инженери и слѣдъ оцѣнението да се внесе проектъ въ Нар. Събрание за утвърждение».

Предсѣд.: Г-нъ Шивачевъ. По кой членъ говорите?

Шивачевъ: По първия. Въ него се казва. (Чете го). Азъ предлагамъ преди всичко, да се оцѣнатъ тия имущества, да се знае тѣхната стойностъ и тогава да се разрѣши на М-ра на Финансиитѣ да ги откупи. Тукъ се казва, че двореца въ Варна струвалъ 1,420,000 лева, когато Нар. Събрание нѣма свѣдения не знае да ли толкова струва. Можеше г-нъ М-ръ на Финансиитѣ да каже, че струва тоя дворецъ 25,000,000. Трѣбаше преди всичко да стане оцѣнение на тия имущества отъ инженери и Нар. Събрание или болшинството, ако иска може да даде и 25,000,000 лева нѣмамъ нищо противъ това; но трѣбваше да се знае дѣйствителната стойностъ. Можеше да се говори по това купуване, но понеже се казва въ доклада, че когато Отонъ си отишълъ купили му имуществата, то нѣма какво да се говори. Но да се казва, че толкова трѣбва да се даде, а не единъ сантимъ по-долу то. . . .

Предсѣд.: Моля, говорете по членътъ. Вие говорите по принципъ.

Шивачевъ: Азъ говоря по чл. 1. Той казва. (Чете го.) Пакъ азъ казвамъ да се не опълнощава М-ра на Финансиитѣ да купи имуществата, а просто да се опълнощи да направи распоредение, щото да се избере комисия отъ специални хора или инженери, които като преглѣдатъ имуществата и ги оцѣнатъ, да се внесе въ Нар. Събрание това оцѣнение и като го утвърди то, само тогава тия имущества да могатъ да се преобърнатъ въ държавна собственостъ.

Предсѣд.: По кой членъ говорите г-нъ Шивачевъ?

Шивачевъ: По първи.

Предсѣд.: Не е истина.

Шивачевъ: Зная, че Нар. Събрание рѣши по принципъ да се купатъ, но между да се купатъ, и каква цѣна да се даде, това е разликата. Предлагамъ да стане членъ първи така: «разрѣшава се на Финансовия М-ръ да назначи една специална комисия за оцѣнението на движимитѣ и недвижими имоти, на бившия Български Князь Александръ I-й, находящи се въ Княжеството и това оцѣнение слѣдъ като се представи въ Нар. Събрание на утвърждение, тогава да се даде право на М-ра да ги откупи». Разбрахте ли г-да представители? Ако искате мога да добавя още. Въ кассата, като че ужъ има пари.

Ник. Мановъ: Гда! Не се надѣвахъ, че г-нъ Шивачевъ, ще излѣзе и по тоя въпросъ да си покаже рогата. Но ще му от-

говоря, че г-нъ Шивачевъ, както и много негови приятели, сж причината за да се занимаваме, съ единъ такъвъ въпросъ, въ днешното засѣдание. Може би днесъ нѣмаше да имаме засѣдание, но хора като г-нъ Шивачева — такива патриоти — се явиха и докараха това положение. (Гласове: Вѣрно). Днесъ г-нъ Шивачевъ се явява тукъ и казва такива работи, за които всѣки трѣбва съ съкрушено сърдце да говори. Не че имаме много милиони и трѣбва да ги даваме, но че изпълняваме една длъжностъ, една обязанностъ къмъ единъ заслужилъ на България човѣкъ, а ако той — Шивачевъ — не признава това, то остава за негова смѣтка. България не е Шивачевъ. Българскиятъ народъ се представлява въ това Събрание, и азъ мисля, че съ всѣко презрѣние трѣбва да отхвърлимъ предложението на г-нъ Шивачева и да пристѣпимъ къмъ приеманieto на законопроекта, както е представенъ отъ г-нъ М-ра на Финансиитѣ. Да дохожда г-нъ Шивачевъ и да подига въпроси, които всѣкого ще смутатъ въ сърдцето и душата, нѣма си мѣстото. Ний сме били длъжни и сме длъжни, къмъ нашия почитаемъ Князь не 2,000,000; но много повече. (Гласове: Вѣрно). Ако г-нъ Шивачевъ мисли, че не е задълженъ нравствено или материално, то това е друго. Азъ мисля, че безъ понататъшни разисквания трѣба да пристѣпимъ къмъ разглѣдването на законопроекта членъ по членъ. Оцѣнението е станжло, както трѣбва, минало е презъ Мин. Съвѣтъ, който е разглѣдвалъ тая работа, и който е гаранция на държавата; за това едва ли ще има нужда сега, за кефа на г-нъ Шивачева, да се назначава нѣкаква комисия. Мисля че първия членъ трѣбва да се гласува.

Предлагамъ да се прекратятъ дебатитѣ.

Предсѣд.: Желаетъ ли Народното Събрание да се говори повече? (Гласове: нежелаетъ). Който желаетъ да си дигне ржката. (Никой). Нѣма да се говори. Който неприема чл. 1-й както се прочете отъ г. докладчика, заедно съ заглавието, да си дигне ржката. (Никой не дига). Приема се.

Секр. Д-ръ Вачовъ: (Чете):

Чл. 2. Тия имоти сж слѣдующитѣ:

Дворецъ въ Варна, заедно съ земитѣ му.

Манежъ въ София.

Чишликъ въ Горня-Баня, заедно съ добитѣка и пр.

Градина въ София, заедно съ принадлежноститѣ ѝ.

Малкиятъ дворецъ въ София.

Кѣща съ капела въ София.

Градински, готварски и други приспособления въ Софийския дворецъ.

Покъщнина въ Русенския дворецъ.

Откупната цѣна на горнитѣ имоти се опредѣля на 2,500,000 лева златни.»

Шивачевъ: Когато се говори за държавни имущества, трѣбва да се глѣда необходими ли сж тѣ и стойността имъ да ли е дѣйствителна. Друго каквото щете говорете. Въ самия докладъ се вижда, че тѣхната стойностъ е по смѣтката на настояника на княза. Както щете, но не зная до колко може да има значение смѣтката на самия продавачъ. Ако ще Народното Събрание да се добавя да ли отъ тия имоти има нужда, че г-нъ Мановъ каза тѣй безсъзнателно (Шумъ. Гласове: доло! нѣма да слушаме!) Като говореше за откупването . . . (Гласове: доло! доло!) Азъ съмъ народенъ представителъ, ще говоря до колкото искамъ и каквото искамъ . . . (Гласове: млъчи! Мирски: представители сме,

не трѣбва да докачами нашия бивши князь!—Гласове: не можемъ да го слушаме! — Мановъ: да му се отнѣме думата. — Мирски: прави предложение да се отнѣме думата на г. Шивачева!

Предсѣд.: Излѣзете ако нещете да слушате! (Шумъ-гласове: какво е това?! — Всички ще излѣземъ!)

Градинаровъ: Има предложение който не ще да слуша Шивачова да излѣзе вѣнъ! . . .

Предсѣд.: (Звѣни). Даватъ 10 м. отпускъ.

Слѣдъ отпускъ.

Предсѣд. Тр. Пановъ: (Звѣни). Засѣданието се продължава.

Кр. Мирски: Г-да представители! Само за минута! Никога нѣма да имаме ние по-голъмо доказателство за невѣжливостта и голѣмото грубиянство на тогова когото, за наше нещастие, имаме тукъ за събратъ. Азъ прави поправка на мѣсто послѣдния редъ въ втория членъ, откупната цѣна и пр. да стои: «отпуцатъ се на Н. В. Александра 1-й за горнитѣ имоти 2,500,000 л. зл.» Само Шивачовъ не може да знае, че тия работи сѣ деликатни, по такива работи само като него хора несъзнателно могатъ да говорятъ (Шивачевъ. Протестирамъ! — Гласове: доло!) Предлагамъ да се прекратятъ дебатитѣ.

М-ръ Президентъ: Поправката отъ г-на Мирски е доста добра и правителството нѣма нищо противъ, приема я съ благодарение; може да се вотира членътъ съ нея.

Предсѣд.: Има предложение за прекращение на дебатитѣ, които неприематъ това предложение да вдигнатъ рѣка. (Приема се).

2. чл. отъ закона, както се прочете, съ поправката на г-на Мирски, ще се гласува, който неприема тоя членъ да си вдигне рѣката. (Никой не вдига.) (Приема се).

Предсѣдателъ: **Георги Живковъ.**

Секретари: { **И. Лукановъ.**
Т. Кърджиевъ.
А. Ташикмановъ.
Д. Мишевъ.
Н. Живковъ.

Секретаръ: Чете:

«Чл. 3. За извършванието на платежътъ разрѣшава се на финансовий министръ единъ свърхсмѣтенъ кредитъ равенъ на откупната цѣна на имотитѣ, който ще се прибави къмъ бюджетътъ за 1886 год., а суммата ще се вземе отъ резервитѣ на държавното съкровище.» (Приема се).

Предсѣд.: 3 четение ще бѣде утрѣ, споредъ правилника. Уреченото врѣме минава. Други въпроси нѣма за разглѣждане.

Д-ръ Вачевъ: Азъ мисля, предъ видъ на късото врѣме, да имаме утрѣ сутрина засѣдание, а послѣ друго, за да можемъ да вършимъ работа. (Гласове съгласни!)

Предлагамъ прочее отъ 9 часа до 12 утреньта да имаме засѣдание.

Предсѣд.: Приема ли се това предложение? (Приема се).

На днешенъ редъ ще има първо: подписване отговора на регентското слово, послѣ трете четение на нѣкои закони.

Кр. Мирски: Съ твърдѣ голѣмо удоволствие чухъ, и вѣрвамъ да е истина, че почитаемото М-ство смѣтало да внесе въ Нар. Събрание измѣнение на 24 чл. отъ закона за изборитѣ на представители, т. е. изборитѣ за В. Н. Събрание да се свършватъ въ първата недѣля. Азъ моля г. М-ра да каже ако е истина това, да се внесе по скоро за да се прокара.

Предсѣд.: Туй нѣщо е внесено, утрѣ ще се предложи. (Звѣни) за сѣга засѣданието се затваря.

Край въ 5 $\frac{1}{2}$ часа.

Подпредсѣдатели: { **Тр. Пановъ.**
Дим. Тончевъ.

Секретари: { **Ф. Симиловъ.**
И. Славейковъ.
Д-ръ Д. Вачовъ.
З. Градинаровъ.
И. Касабовъ.

Стенографъ: **Ив. А. Шандаровъ.**